

on männimetsad oma mullapinna- ja alapuistu-taimkonna poolest õige mitmekesised: ühetoonilise sammal- või samblik-kattega männimetsadest alates kuni rikkaliku kõrs-, roht- ja alapuistu-taimkonnaga metsadeni võib näha mitmesuguseid ülemineku-vorme. Ühes niiskuse-määra muutumisega muutub ka taimkondade koosseis, ja üldiselt võib ütelda, et liikide arv suureneb ühes niiskusega.

Kuusk on juba nõudlikum ja tarvitab oma pinnaläheda juures-tiku pärast paremat ning värskemata pinda ja kannatab kõigi meie puude seast kõige enam varju. Omapead jäetud metsadesse tungib kuusk peagi ning saab siin valitsevaks.

Meie neljast kaskede liigist — arukask (*Betula verrucosa* Ehrh.), sookask (*B. pubescens* Ehrh.), porsa- ehk madalkask (*B. humilis* Schrk.) ja vaevakask (*B. nana* L.) — tulevad metsapuudena arvesse ainult kaks esimest liiki. Arukask eelistab savist ja jämedakruusalist pinda, kus ta siin-seal moodustab puhtaid kogumikke, mis on siiski ainult väikese ulatuvusega.

Sagedasti seisavad säärased väikesed arukase-kogumikud keset kultuurmaistut, moodustades nägusaid salusid. Sagedamini leidub arukaski läbisegi teiste leht- ja okaspuudega. Sookask on eelmisest hoopis vähenõudlikum; teda võib leida ka soisel ja liivasel pinnal. Kõige kohasem on talle niiske, mitte liiga happierikas pind, kus ta moodustab mõnikord ka metsi.

Haab, mis kasvab kergemal pinnal, kui see pole mitte liiga niiske ja happierikas, moodustab siin-seal puhtaid kogumikke, mis aga pole kuigi laia ulatuvusega ja vahelduvad sagedasti kuusistutega, mis oma kasvunõuete poolest sarnastuvad haavikutega. Haaviku võrdlemisi tihedast varjust ja mahalangenud lehestikust, mis kõduneb õige aegamööda, oleneb iseloomuline metsa-alune taimestik, nagu sinilill (*Hepatica triloba* Gil.), võsa- ja kollane ülane (*Anemone nemorosa* L. ja *A. ranunculoides* L.), kollane ja väike kuldtäht (*Gagea silvatica* Laudon ja *minima* Schult.), karvane piiphein (*Luzula pilosa* Willd.), sõrmtarn (*Carex digitata* L.) jt.

Saar kasvab kõige paremini õhurikkal, niiskel, rammusal, savi-segasel pinnal. Enamasti seltsib ta kase ja haavaga.

Tamme (*Quercus robur* L.) metsad on praegusel ajal meie kodumaal väga haruldased, on aga varemni levinud hoopis laiemalt, mida tõendavad rohkearvulised soist, rabadest ja jõgedest leitud tamme-tüved. Ka sarapu-põõsaste (*Corylus avellana* L.) rohkearvuline esi-nemine leht-, okas- ja segametsades näitab, et siin varemalt tamm on kasvanud, sest sarapuu on tüübiline tamme kaastaim. Rootsi ajal olid tammed juba sedavõrt hinda tõusnud, et mõisate maksusuuruse määramisel võeti tähtsa tegurina arvesse tammemetsi. Peeter Suur kuulutas kõik laevaehituseks kõlvulised tammed kroonu omanduseks ja nende raiumine oli keelatud surmanuhtlusega. Kas olid tamme meie maalt kadumise ja haruldaseks jäämise põhjuseks kliimalised või muud looduslised tingimused, on raske kindlaks teha. Kindel on aga, et inimene võttis oma põldude ja niitude alla paremad maa-